Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

(By) Jurit
Pr. Arb.

Wedberg, P.
Lagstil

1928.

Ex. fr. Sv. Arb.

BIRGER WEDBERG

LAGSTIL

NÅGRA CITAT OCH REFLEXIONER

Stockholm

P. A. Norstedt & Söners Förlag

Sv. 29/96

L A G S T I L

Några citat och reflexioner

av

Birger Wedberg

P. A. Norstedt & Söners

Förlag / Stockholm

STOCKHOLM 1928
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
282921

Jeden anderen Meister erkennt man an dem was er ausspricht;
was er weise verschweigt, zeigt mir den Meister des Stils.

Schiller.

Hösten 1926 förekom i Svensk Juristtidning en liten av mig sammanskriven uppsats med titel Modern lagstil. Den började så:

Då man läser en modern svensk lag, saknar man ej sällan vad Krieger kallade »den rette virkelige ægte Formsans», och man får också anledning att erinra sig hans kloka ord: »det at lægge an paa at skrive Love paa en saadan Maade, at man derved umuliggør enhver Misforstaaelse, fører til det afskyeligste Pedanteri i Lovsproget, som man kan tænke sig» (se Sv. J. T. 1924 s. 28 f.). Språkets välljud aktas ringa. En bred mångordighet fördunklar meningen och tröttar läsaren. Ängslan att icke vara nog tydlig har lockat koncipisten till ett överflöd av »efter ty här nedan sägs», »varom här ovan förmäles» o. dyl.

Och efter flerfaldiga, i kritisk belysning ställda citat ur nyare lagar slutade uppsatsen med dessa ord:

»Älska din torra lagbok liksom jag älskar mina visor», säger Lasse Lucidor till häradshövding Furubom i Heidenstams berättelse. Men kan man väl hysa kärlek till lagar vilkas språkliga dräkt är ovårdad?

Det är nu snart trettio år sedan den nyss citerade snillrike författaren med styrka framhöll önskvärdheten av, att någon riksdagsman väckte en motion att riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om pöbelns snara och fullständiga avskaffande. Numera synes det ha blivit knappast mindre önskligt att, för att tala parlamentariskt, regeringen går in

för en lag om förbud mot smaklös lagskrivning, med ganska strängt straff för överträdelse även när det subjektiva rekvisitet tilläventyrs är något kuperat.

Huruvida uppsatsen med sin kanske alltför ivriga och skarpa ton gjort mera gott än ont — om den nu alls haft någon effekt — är måhända tvivelaktigt. Men otvivelaktigt synes mig vara att inom vår moderna lagstil vissa mindre goda tendenser alltjämt göra sig märkbara. Att söka sine ira et studio något motarbeta dem, och att få till nybörjande lagskrivares tjänst i all anspråkslöshet påpeka en och annan teknisk detalj, är väsentliga syftet med efterföljande fragmentariska anteckningar.

I.

Då Gottfrid Billing hälsade Ivar Afzelius välkommen bland de aderton, yttrade han bl. a.: »Den, som haft någon anledning till att försöka sig på konsten att skriva lag, vet, att helt visst ingen uppgift är svårare, att ingen kräver större omsikt och försiktighet, samt att, särskilt i fråga om svenska språkets behandling, ingen art av författarskap finns, där det gäller att så som där arbeta på svenska språkets renhet, styrka och höghet och att tolka rediga tankar med korta, starka och sanna ord, till vilka ej kan givas tvenne bemärkelser».

Detta uttalande, delvis lånat från Gustaf III:s ord vid akademiens instiftande, kan kännas ganska på en gång skrämmande och smickrande för oss jurister, men innebär en påtaglig överdrift. Lyckligtvis — ty om arbetet på svenska språkets renhet, styrka och höghet företrädesvis ankomme på oss, bleve nog därmed klent beställt. Nej, det svenska språket har i kraft, klarhet och glans vunnit och bort vinna mer genom Esaias Tegnérs Vikingabalk än genom alla balkarna i lagkommitténs förslag, mer genom hans sonsons bibelöversättning än genom den yngsta lagberedningens samtliga verk.

En smula generad blir man också inför den visserligen stämningsfulla och välgjorda men något verklighetsfräm-

mande panegyrik över lagskrivarens höga uppgift som innefattas i Anders Andersons minnesord i Svenska Akademien över Carl Gustaf Strandberg. Det heter däri »att aldrig fordran på uttryckets bestämdhet, egentlighet, kärnfullhet och renhet är oeftergivligare än då det gäller att förkroppsliga rätten i bestämda lagbud. I lagen, där varje rad har att bära såsom på starka pelare den enskildes, familjens, hela samfundsinrättningens viktigaste intressen, måste alla byggnadens delar sluta sig fast och tätt tillsamman, så att tvetydigheten ej har någon remna att intränga i eller utsprång att fästa sig vid. Där måste innehållets och formens motsvarighet vara fullständig, där är stil oeftergivlig.» Och talaren utropar: »I sanning, om det gives ett fält, där språket kan lägga i dagen sin styrka utan kraftprov och sin skönhet utan prydnader, så är det väl då det uppträder för att uttala eller utvidga ett helt folks rättsmedvetande och att skriva dess bud i marmor.»

Det förhåller sig tyvärr så, att en nutida lagskribent esomoftast får fullgöra sitt kall utan att genombävas av det sublima patos som den vittre gynekologen föreställde sig oskiljaktigt från lagstiftarens verksamhet. I moderna lagar rymmas och måste rymmas många rader vilka, om också aldrig så formfulländade, icke kunna väl liknas vid starka pelare för samfundsinrättningens viktigaste intressen och ej heller ägna sig att ristas i marmor såsom bud sprungna ur hela folkets rättsmedvetande. Många av de ämnen lagskrivaren nödgas befatta sig med — registrering av elektriska anläggningar, förverkande av spritdrycker och vin, galtbesiktningstvång o. s. v. — äro av den art att hans språkliga samvete lätt insöves och han tröstar sig med att han, i likhet med Afzelius beträffande lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, icke kan tro »att

denna hjulringslag behöver i alla avseenden motsvara de högsta fordringar på en elegant avfattning, blott meningen är god och klar» (FK:s prot. 1907 IV nr 49 s. 14).

I en tid av överproduktion på lagar om allehanda materier kan man icke nog ofta och eftertryckligt hänvisa till 1734 års lag såsom ett högt föredöme. Man kan ge Schlyter rätt mot Rydqvist och ändå hysa den uppriktigaste veneration och sympati för vår gamla lagbok. Där har för visso icke den minsta omsorgen ägnats åt att forma stadgandena om svin i ollonskog och om bi. Man ryser då man tänker på hur en modern skribent skulle kunna fördärva det för Nordling och mången annan kära 21 kap. BB.[1] Ett sundare och välbehövligare program tror jag ej heller kan uppställas för en svensk lagskrivare än det som ligger i Gustaf Cronhielms ord vid 1731 års riksdag: »Arbetet har varit icke mindre svårt och besvärligt än långvarigt och bekymmersamt; och ehuruväl det kunde synas icke så hava varit, alldenstund verket ej är stort och vidlyftigt utan litet och kort, så är dock kortheten just det som särdeles förorsakat möda och omhugsande, ja så att man ofta har måst använda några timmars tid att påfinna ett enda laggillt och lämpligt ord, eftersom det ock heter: Lex brevis esto et imperiosa».

Jag är ej säker på att en var svensk medborgare, som satt sig ned att författa lagtext, dessförinnan uppmärksammat Cronhielms yttrande. Men i Louis De Geers lilla klassiska skrift Om den juridiska stilen ha alla svenska jurister läst att »lagen är att anse som hjärtat i all juridisk skrift» och att »den rätt kraftiga och värdiga lagstilen är företrädesvis *tyd-*

[1] Redan den lakoniska rubriken — Om bi — har sin tjusning; och hur sättes ej både fantasien och det juridiska tänkandet i rörelse av den dramatiskt livfulla första punkten: »Flyga bi bort i annans skog, och följer ägaren dem till stock och hål, märker samma träd, och giver det byamän tillkänna; have ingen våld honom dem förtaga».

lig, kort, allvarsam, ren och *oprydd*». Att dessa egenskaper böra utmärka god lagstil vill väl heller ingen förneka, och varje lagskrivare tycker nog också att just hans stil besitter dem. Men alla kunna ej tycka lika. Vad den ene anser erforderligt eller dock lämpligt för att tydliggöra meningen, finner en annan vara ett onödigt påhäng som skymmer det väsentliga. Somliga vilja visserligen i princip ha lagtexten kort, men de älska på samma gång att giva den en viss bredd och fyllighet, förmenande att den så både bekvämast förstås och verkar mest auktoritativt. Andra åter hålla före att ju fåordigare lagbudet är, dess ståtligare framträder det, dess lättare fattas innehållet. En stil, som för mången synes vara ren och oprydd, är i andras ögon ovårdad eller kanske skolmästaraktigt korrekt. Ja uteslutet är icke att en vändning, som författaren velat göra riktigt allvarsam och värdig, hos läsaren framkallar ett undrande smålöje.

Lagens tavlor räcktes Moses på blixtomstrålat Sinai. Den deala stilen tyckes mig också ett lagbud komma närmare ju mer det är en stannad ljungeld likt.

II.

Här må nu med några exempel belysas huru de olika smakriktningarna kunna avspegla sig i lagtext. Jag börjar med vissa allmänna synpunkter.

I sin tyvärr aldrig fullbordade uppsats om förslaget till BGB (NJA II 1888 nr 5) anmärker Nordling på de många hänvisningarna lagbuden emellan och tillägger: »Vi hava ansett det icke vara ur vägen att påpeka detta för lagförslagets avfattning betecknande förhållande, särskilt av den anledning att lagstiftningen även hos oss på senare tiden synts oss visa en viss benägenhet till hänvisningar från ett lagrum till ett annat eller flere andra, vilken benägenhet, om densamma ännu ej i någon för uppfattligheten svårare grad gjort sig gällande, dock med tiden kan komma därhän, om ej olägenheterna därav i tid uppmärksammas».

Under de 40 år som gått sedan Nordling höjde sin varnande stämma har benägenheten för hänvisningar ingalunda avtagit. Vad skulle han månne tyckt, om han fått läsa detta 2 mom. i 23 § förordningen d. 1 juli 1918 ang. handel med skattefri sprit (i dess lydelse enligt KF d. 11 juni 1926):

Har den, som beträdes med förbrytelse, varom i 1 mom. sägs, tidigare fällts till straff för förbrytelse, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 74 § 1 mom. i förordningen

d. 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker eller i 22 § 1 mom. i denna förordning eller i 11 § 1 mom. första stycket eller 2 mom. första stycket i förordningen d. 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, straffes såsom i 74 § 1 mom. andra och tredje styckena av förordningen d. 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker är stadgat.

Vill nu någon säga att man icke får taga det så noga med spritlagstiftningen, så måste han dock reagera mot att en så förnämlig lag som 1895 års bolagslag numera, sedan 1925, innehåller denna svårsmälta 33 §:

Är ej sådant fall för handen, varom i 35 a § förmäles, skall vid likvidationen, om annan överenskommelse ej träffats, jämte vad i 32 § sägs, rörande bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, varom i 5, 7, 8, 10, 14 och 15 §§ förmäles, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i nämnda paragrafer finnes stadgat eller särskilt varit avtalat.

För min del har jag ej kunnat läsa denna sammangyttring av förbehåll och hänvisningar utan att tänka på den § 3000 i BGB, som Der lachende Jurist på sin tid meddelade (med förutskickande av Vorsicht! Lebensgefährlich! Nur für starke Naturen!) och som har följande lydelse:

Findet im Falle des § 2999 gemäss § 2731 die Vorschrift des § 4021 über den Nichteintritt der Rechtsfolgen der §§ 2410—2432 Anwendung, so kommen, wenn die Voraussetzungen der § 2672 und 2673 Abs. 14 Satz 3 vorliegen, unbeschadet der Vorschrift des § 2921, auch die Vorschriften der §§ 2832 ff. nicht zur Geltung, insoweit sich nicht aus § 2887 in Verbindung mit §§ 4624, 3237, 2528 und 3459 ff. ein anderes ergibt, es sei denn, dass sich derjenige, welcher daraus Rechte ableitet, hinsichtlich der die Nichtanwendbarkeit der bezeichneten Vorschriften begründenden Tatsachen zur Zeit ihrer Entstehung in bösem Glauben befand.

Die Vorschriften der §§ 3914—3946 finden entsprechende Anwendung.

Die Vorschriften über unerlaubte Handlungen bleiben unberührt.[1]

Huber skriver om schweiziska civillagen att man sökt »Verweisungen so viel als möglich zu vermeiden. Und wo sie unumgänglich waren, sollten sie nicht durch Hinweis auf eine andere Artikelnummer erfolgen, sondern in einem deutlichen, den Inhalt der Verweisung angebenden Satze» (Erläuterungen zum Vorentwurf s. 14).

En särskild form av hänvisning utgör den som opererar med »motsvarande tillämpning». Att utrota denna lokution är väl numera knappast möjligt, men är den verkligen att föredraga framför äldre vändningar? Vad i 12: 4 HB angives med orden »gånge därmed som i 11 kap. 4 § om lån sagt är» skulle en modern lagskrivare ha, utan större tydlighet eller behag, uttryckt sålunda: »skall vad i 11 kap. 4 § är stadgat om lån äga motsvarande tillämpning». Ännu i 1896 års fiskelag (6 §) står »gälle om fisket vad i 1 § sägs om fiske i öppna havet». Numera användes »motsvarande tillämpning» i sådan utsträckning att man någon gång kan tro lokutionen nyttjad av intet annat skäl än att lagskrivaren förmenat sig just därmed skänka sitt verk den äkta och veritabla lagstilens högre flykt. I 21: 45 lagen om delning av jord å landet stadgas:

Ägodelningsdomaren åligger att föra protokoll över av honom jämlikt föreskrifterna i detta kapitel handlagda mål.

Där överlantmätaren jämlikt 43 § tredje stycket handlagt avstyckningsmål, skall vad i första stycket sägs om ägodelningsdomaren äga motsvarande tillämpning beträffande överlantmätaren.

Det synes mig ovedersägligt att dessa regler bort uttryckas ungefärligen så här:

[1] I uppsatsen Modern lagstil har jag gjort ett försök att redaktionellt förbättra 1925 års ändringar i bolagslagen.

Protokoll skall föras av ägodelningsdomaren i mål, som han enligt detta kap. handlagt, och av överlantmätaren i avstyckningsmål handlagda av honom jämlikt 43 § tredje stycket.[1]

I åtskilliga fall brukas numera hänvisning från ett lagrum till ett annat endast för att formellt knyta dem samman. Förr ansåg man sig kunna begära att den, som vill ha kännedom om ett visst ämne i lagen, läser i ett sammanhang de paragrafer lagen därom innehåller. Nu spåras ofta en ängslig benägenhet att s. a. s. få allting sagt på samma gång. Vad denna svängning redaktionellt betyder, framstår kanske bäst om man gör det tankeexperimentet att icke Gustaf Cronhielm utan en nutida lagkoncipist fått lägga sista hand vid 1734 års lag. »Vill man hjonalag bygga, då skall han mö av hennes giftoman begära» — detta lagens härliga ingångsspråk hade i avslutningen fått lyda: »då skall han begära mö av den som efter ty nedan sägs är hennes giftoman». I 9: 2 ÄB, där det säges att med uppteckning må ej längre uppskjutas än högst tre månader efter dödsfallet, hade ofelbart inskjutits: »där ej sådant fall är för handen varom i 3 § förmäles». 15: 2 JB hade ej fått börja med »Sådan hävd», utan det skulle hetat: »Hävd som i 1 § sägs». Till 11: 1 RB skulle fogats denna andra punkt: »Huru i visst fall stämning må ske muntligen, därom stadgas i 2 § här nedan». — Hans Järtas regeringsform står sig ej heller inför den moderna smaken. För att blott nämna ett exempel av många: i § 63, som helt frankt begynner med »Dessutom», skulle detta ord ersatts med »Utöver vad till statsverkets särskilt prövade behov skall enligt ovan meddelade stadganden beviljas», eller något liknande.

---

[1] Ett »i motsvarande avseende» står till överlopps i 11 § 2 st. lagen d. 29 juni 1926 om enskilda vägar.

Huruvida genom dylika redaktionella jämkningar lagtexten skulle blivit angenämare kan väl knappast vara föremål för delade meningar.

Även inom en och samma paragraf slösas med hänvisningar sådana som »varom ovan sägs», »som i första stycket sägs», »enligt vad sålunda stadgats». Lagen om sammanläggning av fastigheter på landet nämner i 10 § andra stycket (första punkten) beskrivning över fastigheterna, men när samma beskrivning nästa gång i samma stycke föres på tal, sker det icke med det otvetydiga »beskrivningen» utan med orden »beskrivning, varom ovan sägs». Jorddelningslagen stadgar i första punkten av 20 kap. 5 § en tidsfrist av ett år och innehåller så i andra punkten en regel om, från vilken dag »berörda tid av ett år» i visst fall skall räknas. Varför icke i st. f. de citerade fem orden sätta blott »året»? Lagen d. 20 juni 1924 med vissa bestämmelser ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin stadgar i 7 §, första stycket, att »påträffas spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen hava olovligen införts, skola dryckerna vara förverkade» etc., varpå såsom andra stycke följer:

Där enligt vad sålunda stadgats drycker skola vara förverkade, skola tillika kärl och emballage, vari de förvaras, vara förverkade.

Det är svårt att inse varför man icke besparat sig det osköna andra stycket genom att, efter »dryckerna» i det första, inskjuta »med kärl och emballage».

Vid författandet av schweiziska civillagen »wurde angestrebt, dass ein jeder Artikel für sich allein verständlich oder doch lesbar sei» (Huber s. 14). Att en sådan strävan är i viss mån berättigad medgives gärna. Men något annat är att skriva lag enligt den principen att varje paragraf får av en

illvillig eller mindre begåvad läsare anses være sig selv nok om den inte uttryckligen hänvisar till andra bestämmelser, att m. a. o. skriva så som vore läsaren fullt berättigad att bortse från det sammanhang vari paragrafen förekommer. I motsats härtill håller jag före, t. ex., att sedan vattenlagens 3 kap. (Om vattenreglering) i sin 12 § föreskrivit att för vattenregleringsföretag skall finnas stadgar och utses styrelse, så äger man i fortsättningen använda termerna stadgar och styrelse enbart, utan att därför läsaren får tro att det är fråga om en from stiftelse, en flottningsförening o. s. v. Nu heter det, med tröttsam monotoni, i 13 §: Stadgar rörande vattenregleringsföretag; i 14 §: Innan stadgar för vattenregleringsföretag; i 15 §: Till ledamot av styrelsen för vattenregleringsföretag; o. s. v. Likaså förmenar jag att om 7 kap. vattenlagen talat om företag utan tillägg av »enligt detta kap.», »varom i detta kap. sägs» el. dyl., så hade läsaren ändock haft skyldighet att förstå att blott sådant företag avses. Nu brukas dylikt tillägg t. o. m. i 57 §, ehuru den ändock genom sin hänvisning till 56 § bort kunna tillfredsställa även de högsta fordringar på otvetydighet. Också har 57 §:s ingress blivit ganska anstötlig:

> Där genom utförande i enlighet med utlåtande eller beslut, som i 56 § sägs, av företag, som i detta kap. avses, vållas skada eller intrång, som vid utlåtandets eller beslutets meddelande icke av synemännen eller vattendomstolen förutsetts, må etc.[1]

I detta sammanhang bör någon uppmärksamhet ägnas den lag av d. 5 nov. 1926, som ändrade 1894 års jordfästningslag därhän att medlem av svenska kyrkan kan erhålla

---

[1] Utkast till omredigering: Varder företag utfört i enlighet med utlåtande eller beslut som i 56 § sägs, men vållas därav skada eller intrång som icke av synemännen eller domstolen förutsetts, må etc.

s. k. borgerlig begravning. 2 § jordfästningslagen lyder numera sålunda:

Den avlidne skall utom i fall, varom i 8 § 1 mom. förmäles, jordfästas på sätt i denna lag sägs av präst i svenska kyrkan. Endast sådan förrättning (jordfästning i svenska kyrkans ordning) avses i denna lag med jordfästning.

Om också, i denna icke vackra paragraf, legaldefinitionen på jordfästning må ha sitt berättigande, så är dock termen »jordfästning i svenska kyrkans ordning» utan allt värde för lagen och liksom tillskapad bara för att åstadkomma allmän förargelse. Den inbjuder till uppfinnandet av ännu en jordfästningsterm, t. ex. jordfästning i borgerlig ordning, m. a. o. till att vid sidan av lagens exklusiva jordfästningsbegrepp sätta ytterligare ett. Termen är också olämplig av den grund att längre fram i lagen möta andra likartade termer, nämligen »jordfästning i vanlig ordning» och »i särskild, mindre högtidlig ordning».[1] Slutligen har den spelat lagstiftaren det sprattet att han, som i 3 § talar om jordfästning, utan vidare tillägg, sedermera i 8 § platt förgäter sin definition. Det må undras om någon efter dessa preludier kan läsa nedanstående 8 § utan att bli hjärtligt utledsen på dess envetet återkommande »i svenska kyrkans ordning»:

1 mom. Har den avlidne efter uppnådd ålder av aderton år skriftligen förordnat om begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning, lände det till efterrättelse.

Är sådant förordnande ej givet, skall den avlidne ändock begravas utan jordfästning i svenska kyrkans ordning, där det begäres av den avlidnes närmaste anhöriga eller av dem, som eljest stodo den avlidne nära; dock icke om den avlidne efter uppnådd ålder av aderton år skriftligen förordnat om jordfästning i svenska kyrkans ordning.

---

[1] Märk även motsättningen »svenska kyrkans ordning» och »vanlig ordning» i 8 § 2 mom.!

Framställning att begravning må äga rum utan jordfästning i svenska kyrkans ordning göres hos präst, som för kyrkoböckerna i den församling, vilken är rätt inskrivningsort för dödsfallet.

2 mom. Vid begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning skall klockringning, om det begäres, äga rum i vanlig ordning; men ej må vid sådan begravning kyrka upplåtas, med mindre särskilda skäl därtill äro.

Tillägget »i svenska kyrkans ordning» skulle, såvitt angår den avlidnes förordnanden, kunna antagas innebära att han skall ha nedskrivit just de citerade orden. Men en sådan fordran överensstämmer ej med lagens mening. Tillägget är alltså även vilseledande.

Nu invänder kanske någon att de fem »i svenska kyrkans ordning» bero av en redaktionell blunder som icke har med lagstil att skaffa.[1] Häremot vill jag dock bestämt hävda att de aldrig skulle fått stå kvar, om ej lagstiftarens vaksamhet förslöats genom hans fördärvliga tycke för onödiga språkliga utbroderingar.

Om redaktionen av den schweiziska civillagboken skriver Huber bl. a.: »Begriffe, die wiederkehren, haben wir soviel als es uns sprachlich geboten erschien, immer wieder mit dem gleichen Ausdruck bezeichnet»; och han fortsätter: »Die Rücksicht auf die Übereinstimmung der Artikel in solchen Dingen hat dabei allerdings dann und wann zu monotonen Redewendungen geführt, die uns aber weniger bedenklich zu sein schienen, als eine Unsicherheit über die Meinung des Gesetzes» (s. 16).

---

[1] En blunder snarlik den som vållat att väglagen numera innehåller i 67 §: »KB övervakar att väg vintertiden behörigen öppenhålles», och i 75 § ordagrant samma stadgande, blott med den jämkning att årstiden icke angives i bestämd form (SvFS 1927: 296).

Denna sunda princip synes icke alltid ha fått komma till sin rätt hos oss. Betraktom t. ex. lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, där 8, 11, 12 och 16 §§ begynna sålunda:

8 §. Varder den, som dömts till straff, i vars ställe trätt förvaring i vårdanstalt, innan han utskrivits från anstalten, ånyo dömd till frihetsstraff.

11 §. Varder den, som dömts till straff, i vars ställe trätt förvaring i vårdanstalt, därefter för annat brott dömd till frihetsstraff.

12 §. Har förordnande meddelats om någons intagande i vårdanstalt och förekommer, innan han därifrån utskrivits, till verkställighet annat beslut.

16 §. Har någon dömts till straff, i vars ställe trätt förvaring i vårdanstalt, och begår han ånyo brott, sedan han intagits i anstalten men innan han därifrån utskrivits.

När 8, 11 och 16 §§ tala om att någon »dömts till straff, i vars ställe trätt förvaring i vårdanstalt», avses därmed icke att förvaringen verkligen skall ha börjat, utan alldeles detsamma som i 12 § uttryckes med orden att »förordnande meddelats om någons intagande i vårdanstalt». I den svåra konkurrensmaterien äro nu klarhet och tydlighet i alldeles särskild grad av nöden. Ett terminologiskt vacklande, ett överflöd på ord, är där mera än eljes ägnat att väcka tvekan och bekymmer. Vid sådant förhållande vill det synas som borde 8 och 11 §§ fått börja så här:

8 §. Har förordnande meddelats om någons intagande i vårdanstalt, och dömes han, innan han utskrivits, ånyo till frihetsstraff.

11 §. Har förordnande meddelats om någons intagande i vårdanstalt, och dömes han ånyo till frihetsstraff.

Men vad skulle då gjorts åt 16 §? Man kunde vara böjd för att, med anlitande av termen »den förvarade» i 13 §, för-

orda denna enkla lokution: »Begår den förvarade ånyo brott». Men härmed skulle man icke uttrycka alldeles detsamma som nu innehålles i 16 §. Den som efter utskrivning återintagits eller återhämtats är nämligen utan tvivel enligt lagen att anse som »förvarad», men 16 § skall icke tillämpas å honom. Den nyss ifrågasatta lokutionen borde alltså fullständigas till: »Begår den förvarade ånyo brott, innan han utskrivits».

Bristande terminologisk styrsel utmärker förvaringslagen även i ett par andra hänseenden. I 2 § upptagas såsom förutsättningar för ett förvaringsbeslut att den dömde bl. a. »*dels* på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan;[1] *dels* med hänsyn till brottets beskaffenhet samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom». Om det nu skall vara nödvändigt att göra den fula sammanställningen »på grund av i målet förebragt utredning angående», så borde väl detta om utredningen med samma eller större skäl intagits redan i bestämmelsens *första* led. Uppmärksammas böra också de skiftande situationer vari lagen rör sig med begreppet »vådlig för annans säkerhet till person eller egendom». I 2 § är det, såsom nyss nämnts, fråga om att den dömde med hänsyn till brottets beskaffenhet och på grund av utredning angående hans sinnesbeskaffenhet är att anse såsom vådlig; i 7 § är det avgörande också att den dömde *är att anse* såsom vådlig, men som grund härför får blott sinnesbeskaffenheten tagas i betraktande; i 14 § första stycket heter det att den på prov utskrivne »finnes» vara våd-

[1] Man kan vara mottaglig för straff, men månne man också kan vara mottaglig för den med straff avsedda verkan?

lig »på grund av sitt uppförande eller eljest»; i 14 § andra stycket sägs helt allmänt att skälig anledning finnes antaga att den till anstalten återhämtade kan, därest han försättes i frihet, bliva vådlig. Det förefaller knappast antagligt att sakliga olikheter åsyftats med alla de växlande ordalagen. Och om så skulle vara händelsen, har det verkligen varit nödigt att göra dessa nyanseringar?

Förhistorien till förvaringslagen lämnar även ett lärorikt litet exempel på hur mångordigheten begagnar varje tillfälle att nästla sig in i lagtexten.

I den särskilt inrättade nämnden skulle enligt det till lagrådet remitterade förslaget fångvårdsstyrelsens chef vara självskriven ordförande; han hörde förty terminologiskt icke till ledamöterna, vilka skulle utses av Konungen. Förslaget innehöll vidare:

Konungen förordnar ock en av ledamöterna att vara vice ordförande i nämnden samt utser särskilda suppleanter för ordföranden och en var av ledamöterna.

Lagrådet erinrade att fångvårdschefen väl borde vara självskriven ledamot, men att Konungen borde hava sig uppdraget att förordna såväl ordförande som ställföreträdare för honom. Lagrådet tillstyrkte ock för varje fall en omredigering till undvikande av den mindre lämpliga sammanställningen av vice ordförande i nämnden och suppleant för ordföranden såsom beteckningar å olika personer.

Förslaget blev i sak ändrat så som lagrådet hemställt. Man kunde då, vad formen angår, vänta sig att den nyss citerade punkten fått en lydelse sådan som denna:

Konungen utser ock suppleanter, en för var ledamot, samt förordnar bland ledamöterna ordförande och vice ordförande.

Vad skulle väl kunnat anmärkas mot en dylik formulering? Den ger otvetydigt vid handen att varje ledamot skall ha

sin personliga suppleant (eljes skulle man nöjt sig med att säga »Konungen utser ock fem suppleanter»). Den undviker den olämpliga sammanställningen som lagrådet anmärkte på. Beteckningen »vice ordförande» kan icke missförstås; den kan ej heller anses alltför vulgär för lagtexten, nu då själva regeringsformen rör sig med vice talmän. Utesluten är den tolkning att ej vice ordföranden utan suppleanten för den ledamot, som är ordförande, skulle vid förfall för denne föra ordet.

Lagen (4 §) lyder emellertid:

Konungen utser ock särskilda suppleanter, en för var ledamot, samt förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och en annan att vid förfall för honom i hans ställe tjänstgöra i sådan egenskap.

34 ord i st. f. 16! Har man en gång fått öra för pendelslagen: och en annan — att vid förfall för honom — i hans ställe tjänstgöra — i sådan egenskap, undrar man nästan på att de ej fortsätta ännu en stund.[1]

»In legislation, whatever is needless is pernicious.» Här gäller *icke* satsen superflua non nocent.

Goda exempel på vad i mitt tycke är dålig lagstil erbjuder lagen d. 4 jan. 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.

Denna lag handlar om 1) utbyte eller försäljning av kyrklig jord i fall då sådant påkallas av allmänt intresse (2 §),

[1] Förvaringslagen bjuder ock på frasen »stå under tillsyn och därunder vara underkastad» (6 §), och i tillsynslagens 4 § mötes man av den besynnerliga satsen att »den utskrivne skall, där ej nämnden annorlunda föreskriver — — ej undandraga sig hans (= tillsyningsmannens) besök» — liksom om nämnden verkligen kunde tänkas ge föreskrifter som mer eller mindre direkt gå ut på att den utskrivne skall undandraga sig tillsyningsmannens besök!

2) försäljning av visst område å kyrklig jord i enskild mans intresse (3 och 5 §§) och 3) upplåtelse av kyrklig jord under tomträtt (4 §). Det faller nu genast i ögonen att rubriken ej alls nämner vad dock står främst i lagen: utbyte av jord. Men härvid vill jag ej uppehålla mig, utan jag övergår omedelbart till 3 §, så lydande:

Äger någon, som för brukande eller bostadsändamål innehar lägenhet å kyrklig jord, därå beläget för stadigvarande bruk avsett boningshus, vilket lämnar nöjaktig bostad åt honom och hans familj, må, i den ordning nedan sägs, tillstånd meddelas till överlåtelse å innehavaren av det till lägenheten hörande området, där icke med hänsyn till olägenhet för fastighet, vartill lägenheten hör, för annan, närbelägen kyrklig fastighet, eller eljest för det allmänna försäljning anses ej böra ske samt under förutsättning i övrigt:

dels att lägenhetsinnehavare tillhörigt boningshus av beskaffenhet, som ovan sagts, fanns å området uppfört d. 1 jan. 1926;

och dels att minst en fjärdedel av det värde, området med därå befintliga byggnader äger, belöper på lägenhetshavarens byggnader.

Överlåtelse, som nu sagts, må ock omfatta till jorden hörande byggnad, som finnes å området.

Vid uppskattning av värde, som i första stycket sägs, ävensom vid bestämmandet av köpeskillingen för området skall ej medräknas värdet av förbättring, vilken området vunnit genom arbete eller kostnad, som lägenhetshavaren eller föregående lägenhetshavare, vars rätt övergått å denne, nedlagt därå utöver vad honom ålegat enligt vad vid upplåtelsen avtalats eller uppenbarligen varit förutsatt.

Vid försäljning av område jämlikt denna paragraf må jämkning ske av områdets gränser.

Denna redaktion anser jag lämna rum för flerfaldiga anmärkningar. Det synes onödigt tyngande att lagtexten betjänar sig av, förutom begreppen kyrklig jord och område därå, även begreppet lägenhet vartill området hör. Om

man bortkastar detta överflödiga begrepp, slipper man genast ifrån den icke tilltalande sammanställningen »*olägenhet* för fastighet, vartill *lägenheten* hör, för annan, närbe*lägen*». Till överlopps stå uttrycken »i den ordning nedan sägs», »som ovan sagts», »som nu sagts», »som i första stycket sägs», »jämlikt denna paragraf». Förvirrande är — helst i 2 § talas om dels utbyte dels försäljning — att på ett par ställen nämnes »överlåtelse», liksom kunde även annan överlåtelse än försäljning komma i fråga, och irriterande verkar omväxlingen med lägenhets*inne*havare och lägenhetshavare. Uppställningen av paragrafen är onöjaktig bl. a. därutinnan att paragrafen icke i ett sammanhang anger de tre konstitutiva förutsättningarna för att tillstånd må vinnas, utan efter den första behandlar vissa omständigheter som, ehuru alla tre förutsättningarna äro uppfyllda, kunna föranleda att tillstånd ej ges. Tredje stycket bör följa omedelbart efter det första. Nu anmärkta och även vissa andra brister — som en brist får kanske bl. a. räknas att »därå» syftar på »lägenhet å kyrklig jord» — skulle avhjälpas om paragrafen finge denna lydelse:

Den som för brukande eller bostadsändamål innehar område å kyrklig jord må kunna erhålla tillstånd att friköpa det, så framt han äger därå beläget för — — familj, samt under förutsättning i övrigt:

att sådant boningshus, tillhörigt innehavaren av området, fanns därå d. 1 jan. 1926,

att minst en fjärdedel — — belöper på innehavarens byggnader,

och att friköpet ej finnes medföra avsevärd olägenhet för fastighet, vartill området hör, för annan, närbelägen kyrklig fastighet eller eljest för det allmänna.

Vid uppskattning av värdet och köpeskillingens bestämmande skall ej medräknas — — (»lägenhetshavaren» och »lägenhets-

havare» utbytes mot »innehavaren» och »innehavare») — — varit förutsatt.

Friköpet må omfatta även sådan byggnad å området som hör till jorden, och må vid köpet jämkning ske av områdets gränser.

Att 4 § (tomträtt) icke bort få spränga sambandet mellan 3 och 5 §§ synes påtagligt. Ej heller kan man känna sig fullt belåten med dess avfattning:

Upplåtelse under tomträtt av tomt å till kyrklig jord hörande område, som i stadgad ordning blivit planlagt för bebyggande, må äga rum, där Konungen för särskilt fall finner skäligt sådant medgiva.

»Det minimum av kurial ans av språket, som består i underlåtenhet att sätta två prepositioner intill varandra» (Hugo v. Sydow i SvJT 1928 s. 162) skulle ha presterats och även i övrigt en ledigare redaktion vunnits, om man börjat paragrafen så här:

Har område, hörande till kyrklig jord, blivit i stadgad ordning planlagt för bebyggande, må tomt därå upplåtas under tomträtt, så framt Konungen o. s. v.

Lagen om delning av jord å landet har tillkommit efter oerhört omfattande förarbeten. De sakliga svårigheterna vid uppgiften ha varit högst betydande, och det må vara ganska förklarligt att man, under strävandena att bemästra dem, icke haft uppmärksamheten tillbörligen riktad på formen. Att denna ej överallt är god synes mig emellertid obestridligt, och denna lilla skrifts pedagogiska syfte bjuder att åtminstone några svaga ställen påpekas. Valet bland dylika ställen är svårt. Ty deras antal är icke litet; och beklagligt vore om lantmätarne komme att, vid avfattningen av sina protokoll och beslut, taga stilen i den nya lagstiftningen till mönster.

Antagligen ha redaktörerna strävat efter den största möjliga tydlighet och fullständighet därför att lagtillämpningen närmast ankommer ej å jurister, utan å lekmän. Mig förefaller dock att denna strävan här och var tagit sig uttryck som vittnar om en hart när förolämpande misstro till lantmäterikårens intelligens och goda vilja. I 3: 11 stadgas: »Sedan laga skifte blivit börjat, skall lantmätaren, där icke laga hinder möter, utan uppskov fortsätta förrättningen och bringa den till slut.» Vem inser ej att sådant hinder, om det inträffar, icke får mer än nödvändigt är sätta regeln ur tillämpning? 3: 11 fortsätter emellertid: »Uppskjutes påbörjat skifte i följd av sådant hinder, skall skiftet åter företagas så snart det kan ske». Och det är ej nog härmed, utan senast citerade punkt innehåller — otroligt men sant — ytterligare denna med relativsats förbundna temporalsats: »sedan det hinder, som vållat uppskovet, upphört».[1]

Jorddelningslagen består av fyra avdelningar: Om laga skifte (1—18 kap.), Om avstyckning (19 kap.), Om andra lantmäteriförrättningar (20 kap.) och slutligen en avdelning som handlar om rättegången i jorddelningsmål m. m. (21 kap.). Med denna systematik borde man vara befriad från erinringar om att — såvitt ej annat framgår av ordalagen eller sammanhanget — vad som står i första avdelningen gäller blott laga skifte. Det är m. a. o. irriterande att läsa t. ex. 1: 21 första stycket (jfr 20: 3): »Där vid laga skifte i skifteslaget ingår eller skifteslaget utgöres av fastighet, å vars område ägare av fastighet, som ej ingår i skifteslaget,

[1] Om det åtminstone fått heta »sedan hindret upphört»!
Belysande för utvecklingstendenserna i modern lagstil är, att medan gamla konkurslagen stadgade att konkurs »anses börjad», så står det nu i 3: 11 att laga skifte »skall anses hava blivit börjat».

är för all framtid berättigad till skogsfång eller mulbete, skall servitutet utbrytas» o. s. v.[1]

Första stycket (en enda punkt) i 8: 1 börjar med orden »Går rågång eller annan gräns kring område, som skall skiftas», och andra stycket lyder sålunda:

Hör till fastighet inom skifteslaget äga inom annat skifteslags rågång, eller ligger inom skifteslaget äga hörande till fastighet inom annat skifteslag, eller har delägare i skifteslag andel i äga inom annat skifteslag, vilken undantagits för gemensamt behov, och kan ägoutbyte verkställas till fördel för endera sidan och utan förfång för den andra, skall sådant utbyte ske.

Den bestämda formen »skifteslaget» har kanske valts för att utmärka att det är fråga om laga skifte eller, för att nyttja första styckets ordalag, att det gäller »område, som skall skiftas». Men, såsom redan sagts, detta framgår ju tillfyllest av bestämmelsens placering i avdelningen Om laga skifte. Och varför göra läsaren villrådig genom att beträffande äga, som undantagits för gemensamt behov, övergå till det obestämda »skifteslag»? I vilka fall ägoutbyte må ske utan samband med laga skifte stadgas ju i 20 kap. Hela andra stycket har, särskilt genom det ideliga upprepandet av ordet skifteslag, fått ett ofördelaktigt utseende. Följande omredigering föreslås:

Där äga inom ett skifteslags rågång, eller andel i äga som för gemensamt behov undantagits inom ett skifteslag, tillhör

[1] Frånsett det onödiga »vid laga skifte» bereder paragrafen obehag genom sin inkrånglade avfattning (märk bl. a. att i första ledet »fastighet» är på en gång subjekt och agent!). Jag skulle föredragit: Utgöres skifteslag helt eller delvis av fastighet, varå ägare av fastighet utom skifteslaget är o. s. v. — I 1: 21 andra stycket, och även i några andra paragrafer, har från slentrianmässig kurialstil insmugit sig det otäcka »ifrågavarande» (»ifrågavarande rättighet» i st. f. »rättigheten»), liksom i 19: 3 möter det likaledes från kurialstilen komna »skolande». I 5: 4 står ett alldeles överflödigt »ifrågakommande».

delägare i annat, då skall ock ägoutbyte verkställas, om det kan ske till fördel för endera sidan och utan förfång för den andra.

Vi övergå till 8: 1 tredje stycket:

Prövas ägoutbyte böra verkställas för ändamål, varom i 1 kap. 6 § tredje stycket, 9 § andra stycket sista punkten eller 16 § förmäles, må, utan hinder av att därigenom rubbning sker i lantmäteriförrättning, varom i första stycket sägs, sådant ägoutbyte äga rum, därest det kan ske utan någon delägares förfång.

Med den förnämliga valör »prövas» brukar äga[1] undgår man knappast att läsa första ledet som stode det »Skall ägoutbyte verkställas» — en läsart som låter den följande upplysningen, att då må ägoutbyte äga rum, verka som ett slag för örat. Lokutionen »lantmäteriförrättning, varom i första stycket sägs», är olämplig av åtminstone tre skäl: 1) då man nyss förut hört talas om *tredje* stycket och *andra* stycket i vissa paragrafer, kräves ganska mycken energi för att rätt begripa att ej även *första* stycket har med någon av dessa paragrafer att skaffa; 2) läsningen av andra stycket i 8: 1 har så ansträngt tanken att man alldeles glömt vad för slags lantmäteriförrättning det är fråga om i första stycket; 3) vad som åsyftas kan uttryckas icke blott lättfattligare utan även kortare. Utkast till förbättrad redaktion:

För ändamål, varom — — förmäles, må ägoutbyte verkställas, där det kan ske utan någon delägares förfång; och vare härför ej till hinder att lagligen gällande lantmäteriförrättning rubbas.

Fjärde stycket i 8: 1 ser ut så här:

Ägoutbyte må äga rum jämväl på det sätt att vederlag för äga, som lägges från ett skifteslag till annat, tages från ett

[1] Från bruket avviker i allmänhet ej jorddelningslagen; dock förekommer en så egendomlig pleonasm som att i visst fall »skall snarast möjligt prövning av yrkandet äga rum och beslut i frågan meddelas» (4: 5).

tredje skifteslag, samt gottgörelse beredes detta av jord hörande till det skifteslag, till vilket förstnämnda äga lägges.

Sammanställningen »ägoutbyte må äga» är redan i och för sig stötande, den förvärras av det följande »vederlag för äga», och man blir helt förbryllad då man till slut får läsa om »förstnämnda äga», oaktat man förut icke sett mer än *ett* substantiviskt »äga». Det hade dock varit lätt att få en kortare och klarare redaktion, t. ex.:

Ägoutbyte må ske jämväl så, att vederlag för äga, den där lägges till ett skifteslag från annat, tages från ett tredje, som erhåller gottgörelse av det förstnämnda.

I 18 kap. lyder 1 § sålunda:

I de frågor, som omtalas i 5, 10 och 15 kap., äge närvarande delägare efter överläggning med förrättningsmännen besluta, där ej annat är särskilt föreskrivet. Äro alla närvarande delägare ense om sådant beslut, och är beslutet i enlighet med föreskrifterna i lag, lände det till efterrättelse.

Äro ej alla närvarande delägare ense i fråga, som enligt första stycket utgör föremål för delägarnas beslutanderätt, eller finna förrättningsmännen delägarnas beslut vara stridande mot lag, skola förrättningsmännen besluta i frågan, där ej annat är särskilt stadgat.

Här inställer sig oavvisligt frågan: vad är det för glädje med en rätt att besluta, ifall beslutet ingenting betyder? Vad jag i övrigt skulle vilja anmärka mot formuleringen må utläsas ur detta förslag till förenklad och förkortad redaktion:

I de frågor, som omtalas i 5, 10 och 15 kap., skall, där ej annat är särskilt stadgat, gälla vad närvarande delägare efter överläggning med förrättningsmännen besluta, såvida beslutet är enhälligt och ej strider mot lag, men eljes vad förrättningsmännen bestämma.

Till jorddelningslagens i formellt avseende minst lyckade partier torde få räknas avdelningen Om avstyckning, med

dess tungrodda terminologi (»ägovidd, som skall avstyckas», »fastighet, som genom avstyckning bildas» o. s. v.). Hur redaktörernas språkliga samveten här slumrat visas bl. a. därav, att medan det i 12 § heter att i ägovidd »ingår åker, äng eller därtill odlingsbar mark», så har 3 § i alldeles samma situation pluralformen »ingå». I 3 § förekommer också denna bestämmelse: »skolande, då fråga är om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, vid beräkningen av behovet av skog tagas hänsyn även till skogstillgången å den fastighet, varmed den avstyckade delen är avsedd att sammanläggas». Varför ha här de sista tio orden fått tränga sig in i st. f. det likvärdiga »denna»?

21 kap. innehåller denna 23 §:

Mot beslut eller åtgärd under jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, i andra fall, än nu är sagt, må, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i 58 §, talan föras genom besvär, som, ställda till ägodelningsrätten, skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från den dag, då den förrättning, under vilken beslutet meddelats eller åtgärden vidtagits, blivit avslutad.

Under jorddelningsförrättning inbegripes jämväl förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hålles efter det laga skifte blivit fastställt.

Nu är att märka att 41 § i samma kap. — den första i avdelningen Om fastställelse av jorddelningsförrättning — definierar »jorddelningsförrättning, som i denna lag avses», genom en uppräkning däri även nämnes »förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hållits efter det laga skifte fastställts». Andra stycket i 23 § bör således, för att nyttja den vedertagna laggranskarefrasen, utgå såsom överflödigt och möjligen vilseledande,[1] och det första kunde fått lyda så här:

[1] Det talas i 44 och 46 §§ om blott »jorddelningsförrättning», men i 42 § om »jorddelningsförrättning, varom i 41 § förmäles», och i 43 § om »jorddelningsförrättning, varom ovan sägs»!

I övriga fall må, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i 58 §, talan mot beslut eller åtgärd under jorddelningsförrättning föras hos ägodelningsrätten genom besvär, som skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från den då förrättningen avslutades.

26 och 27 §§ i samma kap. hava denna lydelse:

26 §. I de fall, då fråga skall underställas ägodelningsrättens prövning, insände lantmätaren, där ej frågan rör tvist, varom i 3 kap. 12 § eller 19 kap. 15 § förmäles, skyndsamt till överlantmätaren i länet handlingarna i målet eller utdrag av dem i vad de angå underställda frågan. Är fråga om tvist, varom nyss sagts, skola handlingarna insändas till ägodelningsdomaren.

I fall, som i 4 kap. 4 § sista stycket sista punkten avses, åligger det överlantmätaren att, efter anmodan av ägodelningsdomaren, från lantmätaren infordra handlingarna i målet.

27 §. Hava besvär inkommit till ägodelningsdomaren, förelägge han, där ej besvären gälla avslutad jorddelningsförrättning, förrättningslantmätaren att till ägodelningsdomaren eller överlantmätaren inom viss tid insända handlingarna i målet.

Här må till en början framhållas dels det olämpliga i att 26 § första stycket använder »fråga» både för att beteckna ett ämne för prövning och i satsen »är fråga om tvist», dels den tyngande omständligheten att 3: 12 och 19: 15 behandlas på två ställen i stycket. Utan vidare kommentar torde inses att stycket borde avfattats ungefär sålunda:

Skall fråga underställas ägodelningsrättens prövning, insände lantmätaren skyndsamt till överlantmätaren handlingarna i målet eller utdrag av dem såvitt frågan rörer. Vid tvist, som i 3 kap. 12 § eller 19 kap. 15 § sägs, skola dock handlingarna insändas till ägodelningsdomaren.

När man läser 27 §, måste man fråga sig varför det icke här liksom i 26 § kunnat vara nog med »lantmätaren», helst sammanställningen »jorddelningsförrättning, förrättnings-

lantmätaren» är hård. I 26 § andra stycket hade uppräkningen »4 kap. 4 § sista stycket sista punkten» bort undvikas. Och nästan ännu tråkigare är 28 §:

Sedan i mål, som i 26 § första stycket första punkten samt andra stycket ävensom i 27 § avses, handlingarna inkommit till överlantmätaren, överlämne denne så fort ske kan och sist inom tre månader handlingarna jämte eget yttrande ävensom det yttrande, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren, till ägodelningsdomaren.

Meningen hade kunnat uttryckas både tydligare och ledigare ungefär så:

När överlantmätaren jämlikt 26 eller 27 § mottagit handlingarna från lantmätaren, överlämne han dem jämte eget yttrande till ägodelningsdomaren, så snart ske kan och sist inom tre månader; bifoge ock det yttrande han må hava infordrat från lantmätaren.[1]

Lagen d. 4 sept. 1914 ang. vissa åtgärder mot utbredning av lungsot omväxlar onödigtvis med beteckningarna »lungsiktig person», »person, lidande av lungsot», och »av lungsot angripen person» och har, bland andra ofullkomligheter, en särdeles inkrånglad straffbestämmelse. Lagens 3 § stadgar i *första* stycket: att i mejerirörelse eller viss mjölkförsäljningsrörelse ej må sysselsättas annan än den som på angivet sätt styrkt sig icke vara behäftad med smittsam lungsot; i *andra* stycket: att den som sysselsättes i annan mjölkförsäljningsrörelse är i visst fall skyldig att undergå läkarundersök-

[1] Ur mängden av de smärre formella jämkningar, vartill lagtexten med styrka inbjuder, må följande anmärkas. 13: 2: i första stycket utbytes »samma ägolott» mot »den». 13: 7: i första stycket utbytes »av det jämförliga förhållande till varandra» mot »så jämförliga». 13: 23: »sådant område» utgår. 14: 4: »efter vad nu sagts» utgår, likaså »i fråga om den gemensamma egendomen». 14: 5: »där delägarna ej enas därom» — sista ordet utgår. 15: 4: »nödig handräckning till att komma i besittning av ägolotten» — de sista sju orden utgå.

ning; och i *tredje* stycket: att hälsovårdsnämnden kan i visst fall påfordra förnyad läkarundersökning. Till 3 § ansluter sig 9 §, vars första stycke lyder:

Sysselsättes i rörelse, som i första stycket av 3 § sägs, annan än den som på föreskrivet sätt styrkt sig icke vara behäftad med smittsam lungsot, eller sysselsättes i dylik rörelse eller i mjölkförsäljningsrörelse, som avses i andra stycket av samma §, person efter det han vid läkarundersökning, varom i andra eller tredje stycket i samma § förmäles, befunnits lida av smittsam lungsot, straffes rörelsens innehavare med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Jag skulle önskat att stycket avfattats sålunda:

Överträdes förbudet i 3 § första stycket, eller sysselsättes någon i mejeri- eller mjölkförsäljningsrörelse, ehuru han vid läkarundersökning enligt sagda § befunnits o. s. v.

Lagen d. 11 juni 1920 om vad vid anläggande av järnväg eller spårväg bör iakttagas till tryggande av närliggande marks torrläggning stadgar i 1 § andra punkten:

Sträcker sig järnvägen inom två eller flera vattendomstolars områden, skall för varje vattendomstols område, som av järnvägsanläggningen sålunda beröres, särskild plan jämte beskrivning upprättas och till vederbörande vattenrättsdomare ingivas.

Jag ville gärna haft »vart av dem» i st. f. »varje vattendomstols område, som av järnvägsanläggningen sålunda beröres», och »vattenrättsdomaren» i st. f. »vederbörande vattenrättsdomare».

Det gällde att i 8 § lagen d. 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra genomföra sådan ändring att hyresbetalning bekvämligen kunde ske icke blott såsom förut genom postanvisning utan även med anlitande av postgiro (d. v. s. med inbetalningskort till hyresvärdens postgirokonto eller också med giro- eller utbetalningskort). Hur skulle man nu angiva *när* hyran borde anses ha kommit

värden tillhanda? Enligt det i lagrådet granskade förslaget skulle det anses ha skett: »i fall då postanvisning eller inbetalningskort använts, den dag, då anvisningen eller kortet avlämnades å postanstalten, och i fall då girokort eller utbetalningskort använts, den dag, då kortet inkommit till postgirokontoret». Men lagtexten kom att innehålla blott: »den dag, då postanvisningen eller inbetalningskortet avlämnades å postanstalten eller giro- eller utbetalningskortet inkom till postgirokontoret».

I Modern lagstil riktades ett angrepp mot lagen d. 20 juni 1924 med vissa bestämmelser ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin för att den onödigtvis nyttjar det långrandiga och fula »vederbörande» och därmed jämställt uttryck (vederbörande åklagare, länsstyrelsen i länet). Kanske får det tillskrivas detta angrepp att den lag om galtbesiktningstvång, som KM:t i år framlade för riksdagen (KP 189), i 7 § föreskrev visst kungörande genom »länsstyrelsens» försorg, ehuru lantbruksstyrelsens förslag i ämnet hade »vederbörande länsstyrelses» (jfr lagen d. 23 dec. 1914 om hingstbesiktningstvång: KM:ts vederbörande befallningshavandes).

I sin förut citerade uppsats om förslaget till BGB anmärker Nordling såsom ett huvudsakligt fel hos förslaget att det »blivit *överarbetat* till en abstrakt torrhet och svårfattlighet, som gör det otillgängligt för den i juridiken icke initierade samt till och med tröttsamt och motbjudande för den skolade juristen». I 1734 års lag åter, säger han, »finnes omväxlande liv och åskådlighet i beskrivning av de faktiska förhållanden, som giva lagstiftaren anledning att träda fram med lagbud, samt kraft och kärna i de bud han lämnar». Ofta kan det vara en öppen fråga hur långt lagstiftaren bör

gå i konkretisering. Kanske är jag tämligen ensam om att i valet mellan nedanstående svenska och norska texter (79 § förslaget till lag om försäkringsavtal) känna en ganska stark benägenhet för den norska:

I avtal om brandförsäkring skall med brand förstås eld, som är kommen lös. För skada genom eld, som icke är brand, är försäkringsgivaren icke ansvarig. Såsom brandskada anses alltså icke:

skada genom rök eller sot från lampa eller från uppgjord eld i spis eller kakelugn,

skada därigenom att från sådan eldstad eller vid tobaksrökning glöd nedfaller och sveder matta eller klädespersedel, eller

skada, som upphettat föremål, det där icke är i brand, åstadkommer å annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Däremot är försäkringsgivaren ansvarig för skada, som uppstår därigenom att hetta eller rök från ett föremål, som är i brand, genom svedning eller annorledes skadar annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Selskapet svarer for skade voldt ved brand. Er skade voldt ved ild, som ikke er brand, svarer selskapet ikke. Det svarer således ikke, om panel svies ved hete fra ovnen, eller om gnister fra tobakspipe eller ildsted svir huller i klær.

Selskapet svarer ikke bare for den skade, branden volder ved å fortære ting, men også for annen skade den gjør på tingen; det svarer således, om ruter springer eller maling svies ved hete fra en brand.

Huru samma sak kan uttryckas på ganska olika sätt må till sist belysas genom att för vissa paragrafer i lagen om arv sammanställas deras redaktioner före och efter omarbetningen i justitiedepartementet.

Lagberedningen.

9 kap. 8 §.

I fall, då enligt vad i 2 kap. 1 § stadgas den dödes make tager kvarlåtenskapen men efter makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling äger taga del i efterlevande makens bo, skall, med avseende å arvinge till den först avlidne, vad i detta kapitel stadgas äga tillämpning, sedan efterlevande maken avlidit, och skall vad där sägs om arvlåtaren och boupptecknin efter honom hava avseende å efterlevande maken och upptecknin av boet efter denne.

10 kap. 3 §.

Har den, som är annans arvinge, genom brottslig gärning uppsåtligen bragt arvlåtaren om livet, vare han förlustig sin rätt till arv efter den döde.

Är brott, varom i första stycket sägs, förövat mot den, som skulle ägt taga arv efter arvlåtaren, äge gärningsmannen, där han eljest jämte den dräpte eller efter honom ägt rätt till arv efter arvlåtaren, ej annan rätt till sådant arv än honom skolat tillkomma, om den dräpte överlevat arvlåtaren.

K. Prop.

9 kap. 8 §.

Äger i fall, som i 2 kap. 1 § avses, arvinge till den först avlidne maken taga del i den efterlevandes bo, är hans rätt underkastad preskription, som vore han dennes arvinge.

10 kap. 3 §.

Ej må någon ärva den, som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper man sålunda någon, som skolat ärva, äge ej bättre rätt till arv än om den dräpte levat.

Vad ovan stadgas om förlust av rätt till arv på grund av brottslig gärning skall gälla jämväl för den, som haft sådan del i brottet, varom i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs.

Vad nu om dråpare är sagt, gälle ock den, vilken haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs.

10 kap. 5 §.

Medborgare i främmande stat må lika med svensk medborgare taga arv här i riket; dock skola, såvitt angår medborgare i stat, där svensk medborgare ej äger taga arv lika med medborgare i den staten eller där från svensk medborgares arv avdrag göres utöver vad som sker ifråga om arv, som tillfallit medborgare i samma stat, motsvarande inskränkningar i rätten till arv här i riket gälla, såvitt Konungen därom förordnar.

10 kap. 5 §.

Utländsk medborgare må lika med svensk taga arv här i riket. För medborgare i stat, där svensk medborgare ej äger taga arv lika med inlänningen eller ock måste å arvet vidkännas större avdrag än denne, skall dock motsvarande inskränkning gälla här i riket, såvitt Konungen det förordnar.

Den läsare, som själv vill en smula pröva på lagskrivandets mödor, kan lämpligen försöka att formellt bättra denna av 1924 års s. k. landsstatslönesakkunniga författade text:

Landsfiskal må icke uppträda såsom rättegångsombud för annan i enskilda mål vid annan domstol än den, inför vilken han har att å tjänstens vägnar uppvakta; dock vare det landsfiskalen icke betaget att å ort, där han är bosatt, föra talan för person, boende inom hans distrikt, jämväl vid annan domstol än den, där landsfiskal har att å tjänstens vägnar uppvakta.

Eller också kan han gripa sig an med 1 kap. 7 § i 1928 års förslag till stadsbyggnadslag. Ty om denna paragraf må

det väl vara tillåtet hoppas att den icke upphöjes till lag i sin nuvarande lydelse, som är denna:

De närmare föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, som, utöver vad i denna lag eller gällande stadsbyggnadsbestämmelser eller eljest i vederbörlig ordning meddelade bestämmelser stadgats, äro erforderliga, skola meddelas i för varje särskild ort utfärdad förordning (*byggnadsordning*).

III.

Under en laggranskning i Högsta domstolen år 1880 gjorde justitierådet Lindhagen en erinran mot seden »att emot vanligt språkbruk och svenska språkets anda draga verbet från sin naturliga plats ned till slutet av meningen. Denna sed har hos oss länge behärskat den juridiska stilen och kurialstilen över huvud; men om det långsläpiga skrivsättet än må finnas drägligt för dem, som under lång tjänstemannabana blivit invande därvid, får man dock icke glömma att våra *lagar* skrivas ej för jurister och ämbetsmän allena utan för hela svenska folket, för vilket den besynnerliga och för nuvarande språket främmande ordföljden ej kan förefalla annat än tröttsam och motbjudande »(Naumanns tidskr. 1880 s. 290).

Dessa Lindhagens ord citerades med gillande av Hjalmar Westring, då han vid Svenska kriminalistföreningens årsmöte 1916 uttalade sig om språkbehandlingen i det Thyrénska utkastet till strafflag. Westring anmärkte på sådana vändningar i utkastet som »lag samma vare» (i st. f. samma lag vare), »eller därvid biträder» (i st. f. eller biträder därvid), »äger häktningen verkställa» (i st. f. äger verkställa häktningen), o. s. v. »Lagstiftaren», yttrade han, »måste söka hålla sig i nivå med den tid då han skriver sin lag. Denna är ämnad att bestå en längre tid framåt, men bör icke redan

vid sin tillkomst vara i ena eller andra hänseendet urmodig, och det vågar jag påstå är fallet om man skriver så som i de exempel jag anfört.»

Visst är det sant att lagstiftaren ej bör nyttja ett språk som genom sin ålderdomlighet eller eljes är besvärligt för lekmannen. Ingen tänker sig att i en reformerad rättegångsbalk finna »övermaga» bibehållet. Men å andra sidan är det skevt att fordra att lekmannen skall igenkänna sitt eget vardagsspråk i lagtexten eller att denna skall tillfredsställa en kriarättares krav. Språket har många stilarter, och lagstilen är lika berättigad att leva sitt eget liv som de övriga. Vad det företrädesvis kommer an på är icke att de för vanligt skriftspråk gällande syntaktiska reglerna noggrant följas utan vilket skrivsätt ger lagbudet den bästa turnyren såsom lagbud betraktat. Westring själv var med om att författa en sådan mot allmänt språkbruk stridande paragraf som 2: 5 GB: »Ej må den träda i äktenskap som är sinnessjuk eller sinnesslö». Och köplagen, som Westring åberopade såsom präglad av modernt skrivsätt, innehåller flerstädes, till ingens förfång, vändningar sådana som »det köp vare ock under leveransavtal inbegripet», »vare han pliktig det pris gälda», »stånde till honom huruvida».[1]

Det är nog så att man ibland påträffar en viss överdriven känslighet i fråga om lagstil. (Kanske skall någon finna hela denna skrift vittna därom!) »*Får* man skriva så», är en fråga som ej sällan göres — liksom gällde det framför allt att icke synda mot vissa mästersångarregler. Man har hört jurister förarga sig åt »samma lag vare» — icke besinnande att redan 1734 års lag använder denna lokution om-

[1] Vid kriminalistföreningens möte föranledde också Westrings uttalande en gensaga från Lindhagens son borgmästaren, som gav erkännande åt lagförslagets klara och kraftiga språk: »Visserligen har även jag fäst mig vid germanismerna ibland, men det är kläm över språket i alla fall».

växlande med »lag samma vare»[1] — och man har även sett försök att konsekvent ersätta en förment språkvidrig form sådan som »vare pliktig» med »skall han vara pliktig» eller »är han pliktig».

Må frihet råda, under ansvar! Uppenbara språkfel böra förstås undvikas, men juristerna äro knappast behöriga domare i tvivelaktiga fall. »Åsämjer dem ej», hette det i 13: 3 GB av 1734 års lag; »åsämjas de ej» står det i 9 § lagen om barn i äktenskap. Åtskillig tid för nyttigare arbete skulle måhända vinnas, om ur våra domarekollegier bannlystes diskussioner huruvida tiden är inne att skriva »han ålägges».[2]

En lagskrivare måste allvarligt besinna att hans värv ingalunda är slutfört därmed att han fått sina tankar korrekt uttryckta. Ofta återstår det mest besvärliga och tidsödande: den formella filningen, bestämmelsernas fördelaktigaste gruppering, bortarbetandet av överflödiga ord, av tunga vändningar. Som ett mål att sträva efter bör han för sig uppställa att det verkligen må kunna tyckas lekmannen »som om det ej skulle ha fordrats någon synnerlig förmåga eller kräva mycket arbete att avfatta dessa bestämmelser, som förekomma så enkla» (Billings tal till Afzelius). För att bringa det därhän fordras kanske någon gång en viss icke allom given talang, eftersom ju ars est artem celare. Men framför allt kräves ett samvetsgrant arbete, och detta bör utföras redan till det första trycket. Beträffande lagförslag, som skola granskas i lagrådet, torde det stundom hänt att man ansett förslagets yttre habitus vid remissen icke vara så viktig utan tröstat sig med att även den for-

[1] Om oriktig användning av denna fras se KP 1927: 182 s. 61 och 84.
[2] Till uppenbara språkfel får kanske räknas vad som står i 4: 3 förslaget till stadsbyggnadslag: »Vid utredningen, därvid vederbörande fastighetsägare skola lämnas tillfälle att».

mella förbättringen bleve lagrådets sak. En ordning som bygger på att lagrådet skall syssla med stilistiskt nagelfarande är dock mindre god.

Detta icke därför att det rent redaktionella skulle ligga helt utanför lagrådets uppgift. Ingen lagrådsledamot torde hylla den åsikt som innefattas i justitierådet Glimstedts yttrande (vid granskning av förslag till renbeteslag), att »då, i enlighet med vad justitierådet här ovan anfört, förslaget i huvudsakliga delar vilade på grunder, som efter hans uppfattning icke vore överensstämmande med begreppen om den enskildes äganderätt och om den personliga friheten, och vid sådan uppfattning någon granskning av förslagets detaljbestämmelser från rättslig synpunkt icke läte sig verkställas, justitierådet ansåge sig icke äga anledning att avgiva vidare yttrande i ärendet» (KP 1886: 2 s. 12—13 i Högsta domstolens prot.).[1] Men dels är en formell granskning, som vill resultera i positiva anvisningar, ofta av mer tidskrävande art än att den låter sig förenas med regeringens önskningar om snabb expedition, dels bereder den mänskliga trögheten och ambitionen en viss svårighet att få omgjort vad en gång blivit gjort, dels blir en formell granskning lätt av förslagsställaren uppfattad som en yttring av illvillig anmärkningslusta, av opassande småviktighet. Då lagrådet här om året erinrat beträffande en föreslagen lagtext att »frånvaron av övliga skiljetecken i styckets förra del rent språkligt t. o. m. möjliggör en annan läsart än den avsedda och riktiga, vilket i fråga om en bestämmelse av detta slag måste betecknas som ett betänkligt

[1] Originellt var också Glimstedts yttrande om sjölagsförslagets 284 §, där ett »borgenär» råkat bli tryckt i st. f. »gäldenär»: »Då avfattningen av denna § (*fordran*, för vilken *borgenär hältar*) är uppenbart oriktig, anser jag mig för närvarande hindrad att ingå i granskning av denna § i vidare mån än» o. s. v. (KP 1891: 3 s. 65 i Högsta domstolens prot.).

redaktionsfel», gav detta anledning till den visserligen i all vänskaplig gemytlighet uttalade reprimanden »att lagrådet genom utlåtanden av detta slag vanvårdar den aktning ett lagråd av andra bör äga».[1]

Det riksdagsförslag, som ligger till grund för 1841 års förordning emot fylleri och dryckenskap, upptog i 8 § en sista punkt med denna början: »Med fördelningen av de böter, som, jämte fylleriböter enligt denna stadga, kunna, efter allmänna lagen och särskilta stadgar, åläggas, kommer att» o. s. v. Högsta domstolens protokoll över granskningen härav innehåller:

I sista punkten förekomma orden »stadga» och »stadgar» så nära varandra att de stöta örat. Med avseende härå och då ifrågavarande författning uti rubriken samt på andra ställen kallas »förordning», hemställdes om icke ordet »stadga» kunde emot den andra benämningen utbytas.[2]

En så formulerad anmärkning, med det rent akustiska argumentet i främsta ledet, skulle ett nutida lagråd knappast låtit inflyta i sitt protokoll. Förmodligen hade det hela inskränkts till att föredraganden utom protokollet underrättats om lagrådets tanke, att m. a. o. han fått en av de »underhandsanmärkningar» som ganska ofta förekomma, även då enligt protokollets vittnesbörd ett lagförslag blivit av lagrådet lämnat utan anmärkning. Liksom JO ibland inhiberar åtal ifall den felande lovar bättring för framtiden, så låter lagrådet det stundom bero av föredragandens medgörlighet om en anmärkning skall tagas till protokolls eller ej. Det är emellertid icke alltid med lätt hjärta man förhåller sig passiv. Ty har en mindre lyckad fras väl insmugit sig i lagtext, äger den en märklig förmåga att åter-

[1] Handlingarna i målet äro KP 1926: 217 s. 116 och FK:s prot. 1927: 2 nr 21 s. 28.

[2] Högsta domstolens prot. d. 22 sept. 1841 (Isberg, Bredberg, Engelhart, Snoilsky, C. Sparre, af Rolén).

komma, helst om det kan sägas att den tidigare texten inför lagrådets argusögon funnits vara utan vank och lyte. Alltjämt föreligger anledning att betona, såsom justitierådet Lindhagen gjorde vid granskning i Högsta domstolen d. 21 nov. 1884 av renbeteslagen, att ett vid lagstiftningen begånget misstag, om sådant förefinnes, bör lända till varning men ej till efterföljd vid ett senare tillfälle.[1]

I viss mån torde lagstilens tyngd och omständlighet sammanhänga med att dessa egenskaper numera ej äro så alldeles sällsynta i departementschefs- och riksdagsanföranden. »Det slutliga avgörandet om» är nu för enkelt att säga; det heter »det definitiva ståndpunktstagandet till frågan huruvida». En myndighet har ej anfört vissa skäl för sin åsikt, utan för sitt ståndpunktstagande till berörda spörsmål. Det är icke av stor betydelse att, utan det måste anses vara ett spörsmål av stor betydelse att. Kanske var det i uppsåt att allitterera som i ett statsrådsanförande nyligen meddelades att ingen erinran framställts »i fråga om det föreslagna förbudet mot försäljning av de förenämnda fyra fröslagen». Berömd är den kommuniké som av 1927 års skolutskott utsändes rörande »möjligheterna för förhandenvaron av förutsättningar för uppnående av enig samling kring en gemensam ståndpunkt i problemet om anknytningen». Slentrianmässigt återkomma i officiellt tryck vissa

[1] Hur en dålig lagtext envist går igen, visar 14 § 2 mom. lagen d. 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel, där det efter mönstret av gamla tullstadgan heter om kroppsrannsakan: »Är den misstänkte kvinna, må undersökningen ej verkställas utan genom tillkallad person av samma kön samt i avskilt rum; och skall såsom vittne, om sådant ifrågakommer, anlitas kvinna». Att blott *ett* vittne skall närvara kan aldrig ifrågakomma, ty paragrafens övriga bestämmelser fordra antingen inga vittnen alls eller också minst två. Följande redaktion erbjuder sig alltså självmant: »Är den misstänkte kvinna, skall undersökningen ock verkställas genom kvinna samt i avskilt rum; och må som vittne blott kvinna anlitas».

nötta uttryck såsom effektiv, givetvis,[1] utnyttja, utöka. Huru smittande de äro framgår t. ex. därav att 1927 års konstitutionsutskott (utl. nr 16 s. 2) vid återgivande av § 17 RF skriver »dem, som uti domareämbeten må utnyttjas». Ett sådant där ord som tyckes hota att bli alltför omtyckt är även »smidig». Lagrådet har någon gång kunnat ganska träffande hemställa att en lagbestämmelse måtte göras mera smidig. Men man studsar då i ett statsrådsyttrande framhålles som erforderligt att godkännande av galts lämplighet för avel, som »givetvis» bör kunna meddelas av premieringsnämnd, »även må kunna lämnas under mera enkla och smidiga former» (KP 1928: 189 s. 17).

Med all aktning för Winroths minne kan man ej tro annat än att hans egendomliga sätt att behandla modersmålet inverkat i någon mån menligt på den yngre juristgenerationens språksinne. Vem mäter allt vad ont gjorts av sådana Winrothska vändningar som »för fall av saks anläggning», »ett hans instämmande under yrkande om utgivande»,[2] »för motivens del», »för svensk rätts vidkommande»? Nyligen lästes i ett lagförslag att »för Sveriges del tillträde skett till» viss internationell konvention. Om ej Winroth skrivit sin underliga svenska, hade det nog hetat »Sverige tillträtt».

»Domstolarne sträva att framställa livets allmänna förhållanden i lagstil. I denna strävan till lagstil innefattas också de bästa allmänna föreskrifter för den juridiska stilen i inskränktare mening», skrev Louis De Geer. Är detta sant, så måste en inkrånglad lagstil vara även så till vida

[1] Den statsvetenskapliga litteraturen har ej undgått att smittas av det officiella trycket. Ett även i formellt avseende så omsorgsfullt utarbetat verk som Thermænius' Lantmannapartiet överflödar av »givetvis», t. ex. tre på 17 rader s. 269, likaledes tre på 11 rader uppslaget 338—9, fyra på uppslaget 348—9.

[2] Jfr 4: 3 jorddelningslagen: meddela utlåtande, innefattande yttrande.

av ondo att den oförmånligt inverkar på kurialstilen. Också har man under sista decenniet fått läsa ganska egendomligt skrivna utslag. De flesta jurister torde ha sig väl bekant häradsrättsutslaget från 1919 om Karlssons häst:

Karlssons häst, vilken med åkdon d. 15 juli 1918 färdats å färja mellan Strängnäs och Tosterön, hade omkommit därigenom att en å färjan liggande tunna varit placerad på ett sådant sätt att densamma under färjans gång kommit i rörelse och skrämt hästen, vilken med förspänt åkdon därvid ryggat tillbaka samt i följd av att en bom, som skolat placeras i färjans akter, vid tillfället ej varit ditsatt, omkommit (NJA 1923 s. 181).

Ett annat häradsrättsutslag, från år 1924, är mindre känt, men kanske även det i någon mån påverkat av modern lagstil:

Som Eliasson genom i målet hörda vittnens utsagor samt vad eljest däri förekommit är lagligen övertygad att hava torsdagen den 24 maj 1923 i Lungsjöbacken inom Ramsele socken såsom deltagare i en betydande folkmängd, vilken församlat sig kring en hägnad, varinom legat ett åt arbetare vid pågående flottning upplåtet bostadshus, däri uppehållit sig åtskilliga flottningsarbetare, under det hopen, som till större delen bestått av personer, vilka förment sig genom de arbetande från flottningen obehörigen utestängda, med oljud och i övrigt ofredligt uppträdande, såsom bultande å kojans vägg och annat dylikt, sökt injaga oro hos de innevarande, tillropat dessa, att hägnaden skulle inom kort målas med blodet från en viss namngiven av de i kojan vistande personer, samt att, därest o. s. v. (NJA 1925 not. B nr 50).[1]

[1] Av intresse är att se huru benägenheten för »varom — sägs» tar sig uttryck i domstolsspråket även i fall där lagen ger anvisning på en kortare och bekvämare fras. I Sv J T 1920 s. 245 påpekade jag, av förekomna anledningar, att lagstiftaren skapat termen »påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen» i medvetet syfte att även kurialstilen skulle använda just den och icke tillgripa besvärliga omskrivningar. Detta påpekande hade några år framåt önskad verkan, men synes nu ha råkat i glömska: rättsfallet N J A 1928 s. 51 f. uppvisar för alla tre instanserna »sådan påföljd, varom i 2 kap. 19 § strafflagen sägs», eller liknande lokution.

IV.

En gammal regel för lagföredragande är att rubriken sparas till sist — helt naturligt, eftersom rubrikens tjänlighet icke kan bedömas innan man vunnit full insikt om lagens innehåll. De strödda annotationer om så att säga lagskrivningsformulär, vilka nu skola följa, må emellertid få börja från början, alltså med rubriken.

Lagrådet har en gång yttrat: »På en lagrubrik måste ställas det anspråket, att den giver en i möjligaste mån tydlig uppfattning av vad lagen rörer» (KP 1927: 10 s. 80).[1] Emellertid får ej förglömmas att rubriken också bör vara lätt att överskåda och hantera. Rubriken »lag om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller från interneringsanstalt för återfallsförbrytare» kunde kanske — efter mönstret av äldre författningar rörande tillsynen över villkorligt dömde och villkorligt frigivne — med fördel hopträngts till »lag om tillsyn över villkorligt utskrivne».[2] Den prepositionsrika titeln »lag om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt av internering av

---

[1] Det gällde rubriken »lag om förvaring av vissa förbrytare», vilken rubrik lagrådet fann vara alltför obestämd och intetsägande. Den blev ju också ändrad.

[2] Alkoholister utskrivas ej villkorligt, men man kunde ju ändå lägga till »förbrytare».

återfallsförbrytare» kunde lämpligen förkortats till »lag om verkställighet av förvaring och internering för brott». Ett förslag till lag med vissa — — bestämmelser »i anledning av flygvapnets uppsättande såsom självständig avdelning av krigsmakten» fick med fog de citerade orden utbytta mot »angående flygvapnet» (SvFS 1927: 50).

Lätthanterlighet hos rubriken är särskilt eftersträvansvärd när lagen behöver ofta citeras. Om man också inte kan tycka att benämningen »ensittarlagen» är lyckligt funnen, så kan man förstå att den föredrages framför »lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område», och man måste beklaga domstolarna och andra som nödgas röra sig med den långsläpiga rubriken. Kanske hade lagen även i dagligt tal fått behålla sitt ärliga namn ifall den uppgivit sig handla om brukares lösningsrätt (event.: till jorden). — Inom det militära området ger lagstiftaren ofta själv en särskild citeringsrubrik, t. ex. militär bestraffningsförordning för KM:ts nåd. förordning om vad som bör iakttagas vid tillämpningen av vissa till krigslagstiftningen hörande bestämmelser. Justitieministern Thyréns förslag om dagsböter innefattades i sitt slutliga skick i en lag med rubriken »lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag)» (KP 1927: 194).

I sistnämnda rubrik var det inskränkande förbehållet »vissa bestämmelser» väl på sin plats, då ju bötesstraffet fortfarande skulle väsentligen regleras på annat håll. Men det lärer icke kunna förnekas att rubriker stundom i onödan ange att det blott är fråga om »vissa fall», »särskilda föreskrifter» eller dylikt. Lagrådet ansåg det överflödigt att i rubriken till förvaringslagen använda ordet »vissa» framför förbrytare, »då väl även därförutan näppeligen den uppfattningen kan göra sig gällande, att lagen skulle avse alla för-

minskat tillräkneliga förbrytare utan begränsning». Av liknande skäl kan med fog tyckas, exempelvis, att ensittarlagens rubrik icke behövde innehålla »i vissa fall».

Ändring i en gällande lag kan genomföras utan att dess lydelse ändras. Det är sålunda vedertaget att en kyrkolagsparagraf aldrig omredigeras; man ger i stället en »lag innefattande ändring i» — eller tillägg till — paragrafen i fråga. Ändras lagrummets lydelse, kommer detta regelmässigt till synes i rubriken (»lag om ändrad lydelse av»), men vid mera genomgripande omstöpningar av större lagverk plägar man nyttja »lag om ändring i vissa delar av »(t. ex. sjölagen; även någon gång beträffande mindre lagar, t. ex. KP 1928: 5). »Lag om ändring i (vissa delar av)» har också ibland nyttjats då ändringen består i dels tillägg eller upphävande av en paragraf, dels ny redaktion av en annan (KP 1928: 17). Då hela 11 kap. RB fick ändrad lydelse genom lagen d. 10 juli 1899, var det naturligt att detta kom till uttryck i lagrubriken, och det hade varit olämpligt, ehuru för tanken riktigt, att skriva lag om ändring i RB.

Någon tvekan har rått om rubriksformuleringen, då ändringen består i att ett stycke i gällande lydelsen bortfaller och den nya lagtexten inskränker sig till att ange detta förhållande samt alltså icke ord för ord utvisar hur lagrummet för framtiden kommer att se ut. När lagrådet granskade förslaget till »lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen», vars text innehöll »att 22 kap. 21 § fjärde stycket strafflagen skall upphöra att gälla», anmärkte en ledamot av lagrådet att den föreslagna lagens rubrik och innehåll ej syntes fullt täcka varandra. Anmärkningen föranledde dock ingen ändring (NJA II 1923 s. 546; SvFS 1923: 135). Och ett stadgande »att 46 § andra stycket utsökningslagen skall upphöra att gälla», som vid remissen till lagrådet hade

i sin rubrik »ändring i», fick under den följande behandlingen dessa båda ord utbytta mot »ändrad lydelse av» (KP 1928: 40).

Ändras en paragraf på det sätt att ett nytt stycke tillägges, har rubriken någon gång innehållit orden »tillägg till» (t. ex. SvFS 1920: 173) och försök har även gjorts med »ändring i». Numera torde dock »ändrad lydelse av» få anses ha segrat (t. ex. KP 1928: 40 s. 2 och 5; se dock även KP 1928: 17: lag om tillägg till 33 § konkurslagen).

Någon annan regel om när »ändrad lydelse» bör användas synes ej kunna ges, än att det uttryckssätt bör i varje fall väljas som utan vidlyftighet ger bästa upplysning. Att härvid alltid tillfredsställa alla torde emellertid vara lika vanskligt som det var för källarmästarn att hålla gästerna till lags med flugor. Frågan är ju ej heller riksviktig.

När ändring sker i ett större, med balkarna jämförligt lagverk (vattenlagen, konkurslagen o. s. v.), citeras detta i den nya lagens rubrik utan angivande av datum och nr i SvFS. Till sådana förnämligare lagar ha räknats även strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes (jfr rubrikerna s. 2 och 16 i KP 1927: 11).

Då ett lagbud erhåller ändrad lydelse, är det ju lyckligt om ändringen genomföres på sådant sätt att man lätteligen finner vari den består. Omfattar en paragraf flera stycken och gäller ändringen blott ett av dessa, kan det vara lämpligt att endast detta stycke tryckes i sin helhet medan de övriga återgivas i transumt. Denna metod, som av gammalt brukats i fråga om § 2 mom. 4 TFO, kräver dock försiktighet och smak vid tillämpningen. Lagrådet yttrade år 1924 angående ett förslag till lag om ändring i vissa delar av väglagen (NJA II 1925 s. 18):

Flertalet av de paragrafer i väglagen, i vilka ändring nu föreslås, hava förut vid skilda tillfällen undergått ändring, vissa paragrafer mera än en gång. Då såväl i den nu föreslagna lagen som i flera av de lagar, vari de tidigare ändringarna innefattas, förekomma transumeringar beträffande paragrafdelar, som vid de särskilda tillfällena lämnats orubbade, är det förenat med ganska stor svårighet att fastställa den lydelse ifrågavarande paragrafer i deras helhet äro avsedda att erhålla. Med hänsyn härtill hemställes att vid avfattande av den nu tillämnade propositionen i ämnet paragrafernas lydelse upptages in extenso.

Lagrådets hemställan följdes, och det utan att jämförelsen mellan ny och äldre lydelse är ens på det sätt underlättad att upplysning ges om närmast föregående lagändring. Eljes plägar sådan upplysning numera innehållas i ingressen, i all synnerhet om transumering äger rum.[1] Vacker är dock ej en ingress att paragrafen »i dess lydelse enligt lagen d. — — skall erhålla följande ändrade lydelse»; mera tilltalande är att paragrafen, »som förut (eventuellt: senast) ändrats genom lagen d. — —, skall» o. s. v.

Transumeringar och hänvisningar till närmast föregående lagändring äro nog goda hjälpmedel för den som vill veta vad den nya lagändringen innebär. Men kunde man inte i vissa fall lämpligen gå så långt i förenkling och förtydligande att man inskränker sig till att angiva vilka ord i gällande lydelsen bortfalla, eventuellt även vilka ord träda i stället? D. 23 mars 1928 utfärdades en lag ang. ändrad lydelse av 9 § lagen d. 23 okt. 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes. Denna nya lag innehåller:

[1] Att den tidigare ändringen omtalas ej blott i ingressen utan även i rubriken måste däremot anses förkastligt. Lagen d. 24 maj 1928 »om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 28 juni 1927 (nr 43) om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, sådan nämnda paragraf lyder enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 260)» är, vad rubriken angår, ett observandum, non imitandum.

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

9 §.

Chef för regemente — — — — stationen.

Chef för arméfördelning skall inom varje års utgång förordna fyra till fördelningen hörande regementsofficerare, därav en av överstes grad, med två regementsofficerare, därav likaledes en skall vara av överstes grad, såsom ställföreträdare, att under nästföljande år i mål, däri regementsofficer är tilltalad, inträda såsom ledamöter i de regementskrigsrätter, som finnas vid truppförbanden inom fördelningen. Vad nu är sagt om chef för arméfördelning skall äga motsvarande tillämpning å militärbefälhavaren för Övre Norrland och militärbefälhavaren på Gotland ävensom å stationsbefälhavare vid flottan och chefen för kustartilleriet i vad angår de trupper, som lyda under dessa befälhavare.

Inträffar — — — — året.

Att här taga reda på vari ändringen består — utbyte av »kommendanten i Boden» mot »militärbefälhavaren för Övre Norrland» — kräver en stunds efterforskning. Hur mycket bekvämare och lättfattligare hade det ej varit om lagtexten avfattats efter detta schema:

Härigenom förordnas att i 9 § andra stycket lagen — — därstädes skola orden »kommendanten i Boden» utbytas mot »militärbefälhavaren för Övre Norrland.»[1]

Eller ett annat exempel! Den lilla hjulringslagsnovell, som redan fått sig en anmärkning för mindre god rubrik, lyder till ingress och text sålunda:

---

[1] Man kunde ju också givit en lag, som enligt sin rubrik ej angår ändrad lydelse av 9 § utan innefattar ändring däri och i sin text innehåller att vad i 9 § är stadgat om kommendanten i B. skall i stället gälla militärbefälh. i Ö. N.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, sådan nämnda paragraf lyder enligt lagen den 20 juni 1924, skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Där — — — — mått.

Vid meddelande av sådant förordnande må undantag göras för viss del av landstingsområdet eller för viss väg eller för arbetsåkdon, avsedda för lätta transporter, där särskilda omständigheter därtill föranleda. Har förordnande meddelats, må Konungens befallningshavande, efter hörande av landstinget, eller, där detta ej är samlat, dess förvaltningsutskott, ävensom de väghållningsskyldige, medgiva eftergift från de genom förordnandet meddelade föreskrifter, såvitt angår åkdon av nyssnämnda slag.

Förordnande — — — tillåten.

Enligt det minsta medlets lag, och med någon redaktionell hyfsning, hade det lämpligen kunnat heta:

Härigenom förordnas att 1 § lagen — — på landet, vilket lagrum erhållit sin nuvarande lydelse genom lagen den 20 juni 1924 (nr 260), skall sålunda ändras att ordet »fjädrade» i andra stycket utgår.[1]

Om till en paragraf skall fogas ett nytt stycke, bör detta utsägas i lagens ingress, och själva texten bör innehålla blott det nya stycket. Man kan inte känna sig belåten, om ingressen säger att paragrafen »skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse» och texten upptar — kanske med utsatt paragraf-nr — de äldre styckena i transumt och det nya in extenso. (Se KP 1927: 182 s. 69, 91 och 14 samt 1928: 151 s. 8 och 2. Jfr även KP 1928: 17 s. 24—25.)

Ett studium av de rent redaktionella småändringar som lagtexten (inklusive rubriker) undergått i KP 1928: 113 (ändring i vissa delar av sjölagen m. m.) kan ge ledning beträffande vissa formfrågor.

[1] 1924 års lydelse: för fjädrade arbetsåkdon, avsedda.

Rättelser.

S. 8 r. 2 nedifrån. Första ordet skall vara *ideala.*
» 18 » 7 » Efter ordet *sinnesbeskaffenhet* inskjutes: *och föregående vandel.*

282921. *Wedberg, Lagstil.*

6000308576
Göteborgs Universi

6000308576
Göteborgs Universitet

P. A. Norstedt & Söners Förlag

BIRGER WEDBERG

KONUNGENS HÖGSTA DOMSTOL

1789—1809

Häft. kr. 20 —; inb. 25: —.

Detta arbete, som till stor del är byggt på otryckt material, samtida brev m. m., ger en intim, levande och åskådlig bild av domstolens verksamhet och ledamöter under det gustavianska tidevarvet. Framställningen är i hög grad ägnad att intressera ej blott juristen och personhistorikern utan en var, som hyser kärlek till svensk odling under gångna tider.

LIDINGÖLIV I GAMLA DAR

Häft. kr. 12: —; inb. 14: —.

(Utgör del II av Lidingöboken.)

»... kan påräkna stort och vidsträckt intresse ... Författaren har gått till sitt verk med alldeles särskilt goda förutsättningar för att göra detsamma värdefullt och underhållande. Med den framstående juristens förmåga att avhandla judiciella och administrativa angelägenheter och den tränade forskarens skicklighet att skatta bibliotekens och arkivens källor förenar han nämligen en på släkt- och familjetraditioner och personliga minnen och iakttagelser grundad förtrogenhet med ämnet.

Birger Wedbergs 'Lidingöliv' är sålunda en mycket värdefull och underhållande bok. De talrika illustrationerna, bland vilka många äro nya eller obekanta för även gamla Lidingövänner, öka den vackra och intressanta bokens värde.»

Carl Forsstrand i Svenska Dagbladet.

»... sällsynt intressant och initierad kulturhistorisk och biografisk skildring ... en brett lagd skildring av gångna tiders Stockholmsliv som är både levande och lustig. Ett mycket rikt urval av unika porträtt och vyer ...» *Stockholms Dagblad.*

Pris 1 kr. 25 öre

Norstedts Sthlm 1948
282921